

WŁAŚCIWOŚCI POKROJOWE KLACZY STADNYCH W SK TRZEBIENICE W ZALEŻNOŚCI OD POCHODZENIA

Marek Jaglarz, Anna Seweryn, Marian Kaproń

Państwowa Stadnina Koni, Trzebieńce

Wymagania stawiane współczesnym koniom wierzchowym wywarły zdecydowany wpływ na kierunek hodowli koni półkrwi, zwłaszcza typu małopolskiego. Jedną ze stadnin, gdzie dokonuje się przeobrażenie koni półkrwi od typu bardziej przydatnego do użytkowania zaprzęgowego i nowoczesnego konia wierzchowego, jest SK Trzebieńce [4, 5]. Przyjęte koncepcje hodowlane polegają głównie na wykorzystaniu uwarunkowanych genetycznie właściwości eksterierowych i użytkowych klaczy stadnych przez kojarzenie z odpowiednio dobranymi ogierami czołowymi. Celem niniejszej pracy jest więc próba określenia współzależności między oceną eksterieru (wyrażoną wskaźnikami biometrycznymi i punktacją za pokrój) a pochodzeniem klaczy użytkowanych w SK Trzebieńce.

MATERIAŁ I METODY

Dane do opracowania zaczerpnięto z dokumentacji hodowlanej PSK [1] dla 35 klaczy aktualnie użytkowanych (stan na 1 I 1978 r.), a także — celem porównania ewentualnych zmian w strukturze pochodzeniowej oraz wskaźnikach pokrojowych — wykorzystano identyczne (poza szczegółową bonitacją) dane dla 29 klaczy użytkowych w tej Stadninie 8 lat wcześniej (stan na 1 I 1970 r.).

Zmienne i specyficzne losy omawianej Stadniny [4, 5] stały się przyczyną znacznej odrębności pod względem pochodzeniowym poszczególnych grup klaczy aktualnie w niej użytkowanych. Specyfika genotypów gidranów [3] stworzyła podstawy do wyodrębnienia 3 grup, z których najliczniejszą (11 szt.) stanowią klacze tzw. „czyste gidranki”

(grupa I — tab. 1, 2), w tym 6 importowanych z SK Plewen w Bułgarii i 5 urodzonych w kraju. Drugą grupę (9 szt.) stanowią pochodne gidranów (50% krwi) z dolewem krwi angloarabów (50%) pochodzenia krajowego i francuskiego, zarówno z żeńskiej (5 szt.) jak i męskiej strony rodowodu (4 szt. — w tym 3 po og. 2777 Dziad xo). Do trzeciej grupy zaliczono klacze urodzone od matek z Plewen po og. 6510 Kostur × wlkp (3 szt.), w grupie czwartej znalazły się angloaraby pochodzenia francuskiego i polskiego (7 szt. ujętych łącznie), nie podzielone na odrębne grupy ze względu na zróżnicowany udział w ich rodowodach koni ras czystych i półkrwi zapisanych do SBF i polskich Ksiąg Stadnych. W grupie tej na uwagę zasługuje fakt posiadanych 4 córek przez og. 2777 Dziad xo — wybitnego konia sportowego, a później reproduktora będącego udanym połączeniem kl. 94 Armoire xo (pochodzenia francuskiego) z og. 1276 Grzmot xo z linii Schagya X-21. Kolejną piątą grupę stanowią produkty kojarzenia angloarabów z końmi lipicańskimi o różnym udziale (w %) tej krwi (50% lip.-kl. Hetmanka, 7821 Lizyna; 25% lip. — 2 córki og. 2777 Dziad xo i kl. 7821 Lizyna), a jedyną nie ujętą w żadnej z grup jest kl. Laura (Bao d'Ovillars SF — Libia xo po 2777 Dziad).

Dla wymienionych grup pochodzeniowych aktualnie użytkowanych klaczy oraz analogicznych grup klaczy stadnych ze stanu w 1970 r. wyliczono średnie arytmetyczne (\bar{x}) i odchylenia standardowe (S) dla 3 podstawowych wymiarów i 2 wyliczonych indeksów budowy ciała oraz szczegółowej i zbiorczej bonitacji za pokrój, natomiast istotność różnic weryfikowano testem t-Studenta.

WYNIKI I WNIOSKI

Średnie wymiary i indeksy budowy ciała ustalone dla grup pochodzeniowych i w ujęciu ogółem (tab. 1) aktualnie użytkowanych klaczy są wyższe (poza indeksem objętości dla grupy III) od stwierdzonych u państwowych klaczy zapisanych do III tomu Księgi Stadnej Koni Małopolskich [2].

Wśród omawianych grup najwyższą średnią wysokością w kłębie charakteryzowała się grupa III (stawka klaczy po og. 6510 Kostur × wlkp), najniższą zaś stwierdzono dla grupy II (pochodne gidranów i angloarabów); różnica ta wynosiła co 4 cm, będąc istotną przy $P < 0,05$. Podobne prawidłowości, choć statystycznie nieistotne, stwierdzono dla tych samych grup w obwodzie nadpęcia i indeksie kościstości, co wskazuje na pozytywny efekt użycia ogiera wielkopolskiego w kojarzeniach z klaczami małopolskimi w ramach przyjętej koncepcji hodowlanej tworzenia tą drogą nowoczesnego konia półkrwi. Pozostałe grupy aktualnie u-

Tabela 1

Charakterystyka biometryczna kłaczy stadnych w SK Trzebieńce (z uwzględnieniem grup pochodzeniowych), użytkowanych w roku 1970 (B) i 1978 (A)

Grupa kłaczy	Stan kłaczy na rok	n	Wysokość w kłębie, cm		Obwód klatki piersiowej, cm		Obwód nadpęcia, cm		Indeks obwodu kl. piersiowej, %		Indeks kości- tości, %	
			\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S
I	A	11	159,4	4,34	193,2	5,06	20,81	0,76	121,2	5,03	13,1	0,26
	B	10	159,1	3,33	193,0	6,41	20,10	0,39	121,3	3,63	12,7	2,60
II	A	9	158,8	2,38	193,4	7,39	20,40	0,47	121,8	3,52	12,8	0,59
	B	4	155,0	2,72	191,0	1,52	20,00	0	123,4	2,03	12,8	0,18
III	A	3	162,7	1,83	193,0	2,16	21,30	0,47	118,7	1,52	13,1	0,32
IV	A	7	159,3	1,25	194,8	6,12	20,40	0,38	122,3	5,83	12,8	0,71
	B	13	157,6	2,72	190,2	3,98	20,10	0,69	120,9	2,96	11,9	0,32
V	A	4	159,3	2,06	199,0	2,74	20,80	0,42	122,8	3,16	13,0	0,42
	B	2	156,0	0	193,0	0	20,00	0	122,1	0	12,8	0,28
VI	A	1	164	—	196	—	22	—	119,5	—	13,4	—
	Ogółem	35	159,6	3,26	193,8	5,63	20,70	0,58	119,5	4,14	12,9	0,32
	B	29	157,7	3,03	191,5	4,82	20,10	0,48	121,5	3,19	12,8	2,11

U w a g a

Grupa I — Gidran; II — Gidran × XO; III — Gidran × X-włkp; IV — xo (pochodzenia krajowego i francuskiego); V — xo z krwią lipicańską; VI — SF × XO.
Stan kłaczy w roku 1978 oznaczono literą A.
Stan kłaczy w roku 1970 oznaczono literą B.

T a b e l a 2

Zestawienie średnich oceny punktowej (łączniej oraz poszczególne partie ciała) za pokrój klaczy stadnych w SK Trzebieńce, użytkowanych w roku 1970 (B) i 1978 (A)

Grupa pochodzeniowa	Stan klaczy na rok, n		Parometry		Bonitacja zbiorcza		Bonitacja szczegółowa (stan na 1978 r.)							
	B	A	\bar{x}	S	B	A	typ	głowa i szyja	kloda	nogi przednie	nogi tylne	kopyta	chód	ogólne wrażenie
I	10	11	\bar{x}	S	78,8	78,9	13,6	4,0	13,2	6,2	6,5	7,3	14,5	13,6
					2,6	2,8	0,6	0,4	0,6	0,4	0,5	0,8	0,6	0,8
II	4	9	\bar{x}	S	78,0	78,8	13,2	3,9	13,5	6,5	6,8	7,2	13,5	13,5
					0	1,8	0,5	0,5	0,5	0,6	0,7	0,4	0,6	0,4
III	—	3	\bar{x}	S	—	80,3	13,7	3,7	13,7	6,3	6,7	7,6	15,0	13,7
					—	1,7	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,8	0,5
IV	13	7	\bar{x}	S	77,1	78,8	13,5	4,0	13,7	6,2	6,8	7,1	14,3	13,2
					1,8	1,3	0,5	0,4	0,5	0,5	0,6	0,4	0,6	0,4
V	2	4	\bar{x}	S	78,2	79,2	14,0	4,0	14,0	6,0	7,0	7,5	14,5	13,0
					1,1	1,3	0	0	0	0	0	0,2	0,4	0
VI	—	1	—	—	—	78	13	4	14	5	6	7	16	13
Ogółem	29	35	\bar{x}	S	78,2	79,2	13,5	3,9	13,4	6,3	6,7	7,3	14,5	13,5
					2,1	1,9	0,6	0,4	0,6	0,6	0,5	0,6	0,6	0,5

żytkowanych klaczy różniły się od siebie nieznacznie wartościami średnich wymiarów i indeksów. Wspomniane średnie były z reguły wyższe (statystycznie nieistotnie) od stwierdzonych dla klaczy ze stanu na 1970 (których zostało do chwili obecnej: 8 — w grupie I; 2 — w II; 3 — w IV i 1 — w V), co daje świadectwo prawidłowego postępowania w zakresie doboru do kojarzeń, wychowu i selekcji uzyskanego przychówka w omawianej Stadninie.

W zakresie zbiorczej bonitacji za pokrój (tab. 2) najwyższą średnią uzyskała również grupa III (80,3 pkt), co potwierdza fakt, że duży kaliber zaliczonych do niej klaczy idzie w parze z ogólnie poprawną budową, a na tle innych grup szczególnie wyróżniają się ocena za chód, kopyta i ogólne wrażenie. Warto również zaznaczyć, że w zakresie bonitacji szczegółowej średnio najlepszą ocenę za typ, głowę i szyję, kłode i tylne nogi uzyskały klacze z krwią lipicańską (grupa V). Generalnie, różnice między średnimi bonitacji łącznej i szczegółowej są nieznaczne i statystycznie nieistotne. Ponadto omawiane klacze górują zarówno średnimi łącznej liczby pkt. za pokrój nad klaczami użytymi w 1970 r., co świadczy o dokonującym się w tej Stadninie postępie hodowlanym.

Na podstawie przytoczonych informacji można stwierdzić, że SK Trzebienice właściwie realizuje wytyczone zadania w celu wyprodukowania nowoczesnego konia półkrwi, charakteryzującego się wysoką przydatnością do użytkowania wierzchowego — kalibrowego, lecz zarazem szlachetnego i poprawnego pokrojowo, z jednoczesnym zachowaniem w rodowodach krwi gidranów i angloarabów [5].

LITERATURA

1. Akta hodowlane SK Trzebienice za lata 1970 i 1978.
2. Budzyński M., Sasimowski E., Seweryn A.: Standardy pomiarowe koni zapisanych do ostatnich tomów Ksiąg Stadnych. Koń Polski 3, 1976.
3. Grabowski J., Detkens S.: Specyficzny geno- i fenotyp konia dąbrowsko-tarnowskiego (pochodnego gidranów), różniący się od innych odmian konia małopolskiego. Zesz. nauk. WSR w Szczecinie 29, 1968.
4. Rudowski M.: Koń małopolski w stadninach południowych. Koń Polski, 3, 1969.
5. Rudowski M., Jaglarz M.: Stadnina Koni Trzebienice. Koń Polski 4, 1977.

М. Яглярж, А. Северын, М. Капронь

ЭКСТЕРЬЕРНЫЕ КАЧЕСТВА ЗАВОДСКИХ КОБЫЛ
В КОНЗАВОДЕ ТШЕБЕНИЦЕ
В ЗАВИСИМОСТИ ОТ ПРОИСХОЖДЕНИЯ

Резюме

Соответствующие исследования охватывали 35 актуально используемых заводских кобыл (состав А на 1 января 1978 г.) и 29 кобыл (состав Б на 1 января 1978 г.), для которых анализировали 3 основных промера и 2 показателя строения тела, а также бонитировку за экстерьер. В соответствии с различиями происхождения исследуемый материал был разделен на 6 групп: I — „гидран”: состав А — 11 голов, Б — 10 голов; II — „гидран” х хо: А — 9 голов, Б — 4 головы; III „гидран” х велькопольская А — 3 головы, Б — отсутствует; IV — „хо” (отечественного и французского происхождения): А — 7 голов, Б — 2 головы; V — „хо” с липицанской кровью: А — 4 головы, Б — 2 головы; VI — „хо” х „SF”: А — 1 голова, Б — отсутствует. Средние промеров и показателей для кобыл из состава А (общее число) были выше установленных у государственных кобыл, зарегистрированных в III-ем томе Племенной книги малопольских лошадей. Они превышали, как правило, также средние показатели, определенных для кобыл состава Б (данные для общего числа составов): высота в холке А — 159,6 см (Б — 157,7 см), обхват груди — 193,8 см (191,7 см), обхват пясти — 20,7 см (20,1 см), показатель обхвата груди 119,5‰ (121,5‰), показатель обхвата пясти — 12,4‰ (12,8‰); общая бонитировка — 79,2 (78,2) балла. Разницы между средними промеров и показателей типа для отдельных групп заводских кобыл состава А были сравнительно небольшими и статистически несущественными, кроме высоты в холке для групп III — 162,7 см и II — 158,8 см, существенной при $P < 0,05$. В бонитировке за экстерьер наблюдалась подобная тенденция, причем внимания заслуживает факт достижения наивысшей совместной оценки группой III („гидран”: х велькопольска) — 80,3 балла, в среднем наилучшей в сравнении с другими группами (копыта 7,6 балла, шаг — 15,0 баллов, общее впечатление — 13,7 балла) и получение самых высоких среди всех групп оценок за тип (14,0 баллов), голову и шею, 4,0 балла), туловище (14,0 баллов) и задние ноги (7,0 баллов) группой V (хо с липицанской кровью).

М. Jaglarz, A. Seweryn, M. Kaproń

HABITUS FEATURES OF STUD MARES AT THE TRZEBIENICE
STUD DEPENDING ON ORIGIN

Summary

The respective investigations comprised 35 stud mares used for the time being (state A — per January 1, 1978) and 29 mares used per January 1, 1970 (state B), for which 3 basic measurements and 2 body structure indices and 2 bonitations for habitus were analyzed. With regard to the origin differences the material investigated was divided into 6 groups: I — "gidran", state A — 11 heads, B — 10 heads; II — "gidran" × "xo", A — 9 heads, B — 4 heads; III — "gidran" × Wiel-

kopolska breed: A — 3 heads, B — no; IV — "xo" (of inland and French origin): A — 7 heads, B — 13 heads; V — "xo" with "Lipican" blood: A — 4 heads, B — 2 heads; VI — "xo"×SF: A — 1 head, B — no. Means for measurements and indices for the A mares (in total) were higher than those found in state mares registered in the vol. III of the Małopolska Horse Herd-book. They exceeded, as a rule, also mean indices for B mares (data for total states): height at withers: A — 159.6 cm (B — 157.7. cm), chest circumference — 1938 cm (191.5 cm), fore cannon circumference — 20.7 cm (20.1 cm); chest circumference index 119.5‰ (121.5‰), fore cannon circumference index 12.9‰ (12.8‰); general bonitation 79.2 scores (78.2 scores). Differences between means for body measurements and indices for particular groups of stud mares from the state A were relatively little and insignificant statistically, except for the height in withers for the groups III — 162.7 cm, and II — 158.8. cm — significant at $P < 0.05$. In the bonitation for habitus a similar tendency was observed, a particular attention describing the fact of reaching by the group III ("gidran"×Wielkopolska breed) the highest total estimate — 80.3 scores, the best in comparison with other groups, for hoofs — 7.6 scores, for pace — 15.0 scores, (for general appearance — 13.7 scores), as well as reaching by the group V (xo with "Lipican blood) the best estimates for type (14.0 scores), head and neck (4.0 scores), trunk (14.0 scores) and hind legs 7.0 scores).